

EL TERCER HOMBRE / 1949

El tercer hombre és un clàssic de la història del cinema i a la vegada una pel·lícula emblemàtica pel tema que planteja: el conflicte entre la “lleï divina implantada per déu en el cor” i la “lleï de la ciutat”, per dir-ho amb els termes de l’*Antígona* de Sòfocles.

L’acció té lloc a Viena l’any 1947, on hi arriba l’escriptor americà Holly Martins (Joseph Cotten) per veure el seu amic Harry Lime (Orson Welles). Però el mateix dia de la seva arribada acaben d’enterrar Harry Lime, que ha mort d’accident. Aquest fet inesperat converteix Martins en una mena de detectiu entestat a esbrinar la mort del seu amic.

Viena és una ciutat destruïda per la guerra i dividida en quatre zones que ocupen cadascuna de les potències guanyadores de la Segona Guerra Mundial i la Policia Internacional. L’única manera de passar d’una zona a l’altra són les clavegueres de la ciutat, tot un símbol narratiu. El mercat negre s’ha convertit en una manera habitual de viure que l’escriptor americà descobreix tant bon punt comença les indagacions per esclarir les causes de la mort del seu amic Harry Lime, buscat per la policia.

Les indagacions de Martins el porten a contactar amb la policia, amb l’amant de Harry Lime, l’actriu Alida Valli, i amb el clan mafiós del qual formava part el seu amic. Tot i que les diferents versions de l’accident susciten dubtes en l’escriptor, no és fins que el propi Harry Lime “apareix” que canvia la perspectiva de la investigació sobre la seva mort, perquè el qui va ser enterrat no era ell, sinó un infermer còmplice seu en la venda de penicilina adulterada que havia causat multitud de morts i de malformacions irreparables.

A partir d’aquest moment la pel·lícula entra en el seu clímax. Harry Lime es troba amb el seu amic en la famosa Nòria del Prater de Viena, que encara existeix, i podem dir que allà les seves vides es separen. L’amistat que els havia unit des de la infància es desfarà per la frivolitat de Harry Lime, qu s’ha convertit en una persona sense escrúpols. No passarà el mateix amb la seva amant, que encarna l’actriu Alida Valli, a qui Lime ha proporcionat un passaport fals i que està enamorada d’ell. Per a ella serà més important l’amor que la frivolitat i la manca d’escrúpols de Harry

Lime, mentre que el seu amic escriptor considera que “la llei de la ciutat” ha de prevaldre sobre la “llei del cor”. Encara que aquí no es tracta de la “llei divina” com en el cas d’Antígona, sinó d’un amor que considera prevalent enfront de la justícia, com l’amor de la mare pel seu fill del que parlava R. Tagore en un fragment d’*Ocells perduts*: “la mare no estima el seu fill perquè sigui bo o dolent, sinó perquè és fill seu”. Harry Lime és finalment capturat i assassinat a les clavegueres de la ciutat pel seu propi amic Martins.

Tragèdia en tota regla, aquesta pel·lícula no només és interessant pel tema que planteja, sinó també per la seva realització. Rodada en blanc i negre, els contrastos de llums i ombres són excepcionals. Sobretot les escenes de les clavegueres de la ciutat, tot un símbol de la vida vienesa de l’època. L’escena abans de la mort de Harry Lime, amb els dits agafats a la reixa de la claveguera que surt al carrer és simplement genial: estar atrapat sense possibilitat d’escapatori, l’essència mateixa de la tragèdia. La música d’Anton Karas que acompanya tota la pel·lícula és també magistral.

L’escena final ideada per Carol Reed, el director, és també molt eloqüent. Després de l’enterrament de Harry Lime, en el camí de tornada des del cementiri, l’amic de Harry Lime, Holly Martins, baixa del cotxe del militar que el conduïa a l’aeroport per esparar l’amant de Harry Lime, de qui s’havia enamorat, que venia a peu tot darrere. Però ella passa der llarg i ell es queda tot sol enmig del camí del cementiri que es perd fins a l’infinit. Dues actituds irreconciliables: “la llei del cor” i “la llei de la ciutat”, eternament presents en la història humana.

El més interessant de la pel·lícula, tanmateix, es troba en els diàlegs, obra de l’autor britànic Graham Greene, que va escriure el guió abans que la novel·la homònima, potser un cas únic en la història del cinema on el que es fa normalment és adaptar una novel·la ja escrita anteriorment.

JOSEP HEREU